

regio- novosti

broj 27, ožujak 2026.

SADRŽAJ

REGIO-ANALIZA

Županijske nejednakosti u bruto
domaćem proizvodu

Financiranje decentraliziranih funkcija

ODABRANI PROJEKTI

Općinski vijećnici u Europi

Ekonomika prirodnih katastrofa

Strategije razvoja noćne ekonomije

REGIO-POJMOVNIK

Teritorijalna utemeljenost inovacija

REGIO-KONFERENCIJE I LJETNA ŠKOLA

EURA 2026 konferencija

65. ERSA kongres

4. CEE-Loc konferencija

EURA i ECPR ljetna škola

RELI2-OBJAVLJENI RADOVI

Objavljeni radovi u okviru projekta
RELI2

REGIO-PUBLIKACIJE

Hrvatski otoci - uvod u nesologiju

Regions in Evolution

Horizontal Intergovernmental
Coordination at Local and
Regional Levels

Decentralized Governance and
Climate Change

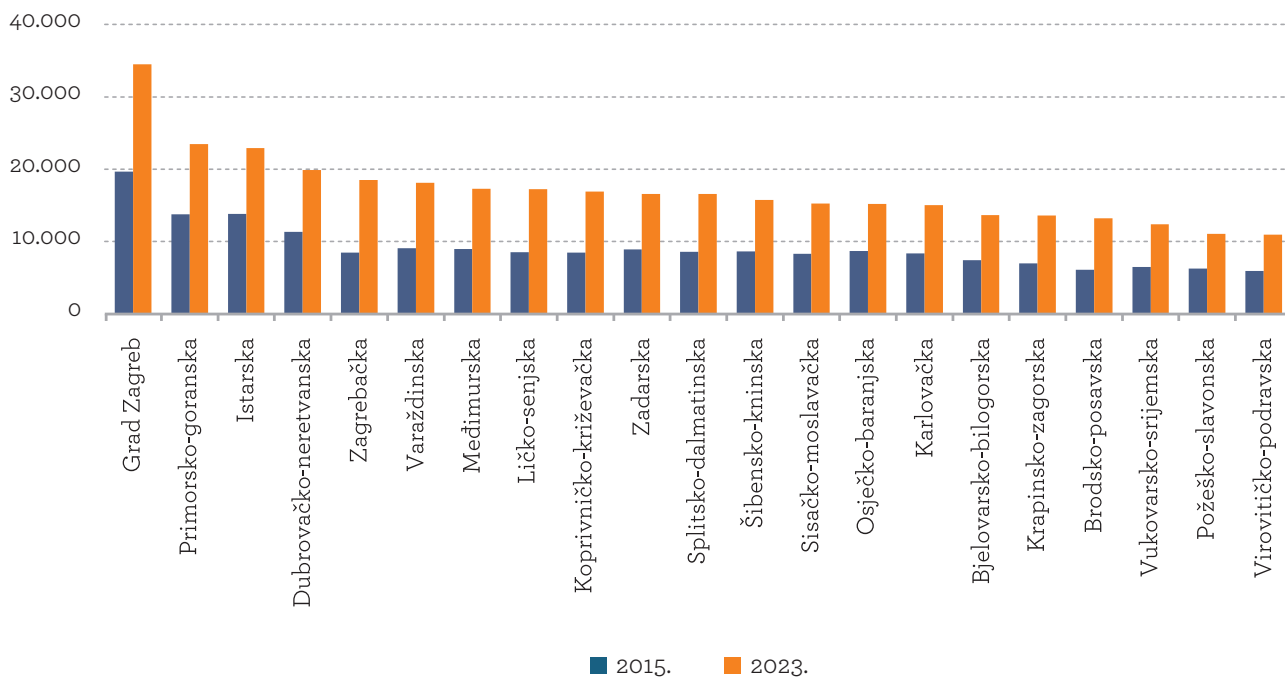
Čuvajmo okoliš - razmislite prije ispisa ove publikacije!

Županijske nejednakosti u bruto domaćem proizvodu

Državni zavod za statistiku redovito u veljači svake godine objavljuje podatke o ostvarenom bruto domaćem proizvodu (BDP) na razini županija (NUTS3 regija) i NUTS2 regija za tri prethodne godine. Prema tim podacima, BDP Republike Hrvatske u 2023. godini iznosio je 79,2 milijarde eura, što predstavlja nominalni rast od 17,2 posto u odnosu na prethodnu godinu, dok je realni rast iznosio 3,8 posto.

Gledano po županijama, najveći dio BDP-a hrvatskog gospodarstva ostvaruje se u Gradu Zagrebu, čak trećina (34 posto). Iza njega, s udjelima iznad 7 posto, slijede Splitsko-dalmatinska (9 posto), Primorsko-goranska (7,9 posto) i Zagrebačka županija (7,2 posto). Značajniji doprinos BDP-u bilježe još i Istarska (5,9 posto) i Osječko-baranjska županija (4,8 posto). Riječ je o županijama u kojima se nalaze i najveći hrvatski gradovi: Split (158.943 stanovnika), Rijeka

Slika 1. BDP po stanovniku, županije, u eurima, 2015. i 2023.

Izvor: Izrada autorice prema podacima DZS-a.

(106.163 stanovnika), Osijek (95.472 stanovnika), Velika Gorica (62.634 stanovnika) i Pula (52.867 stanovnika). Zajedno s Gradom Zagrebom, u tim gradovima živi 32,3 posto stanovništva Republike Hrvatske.

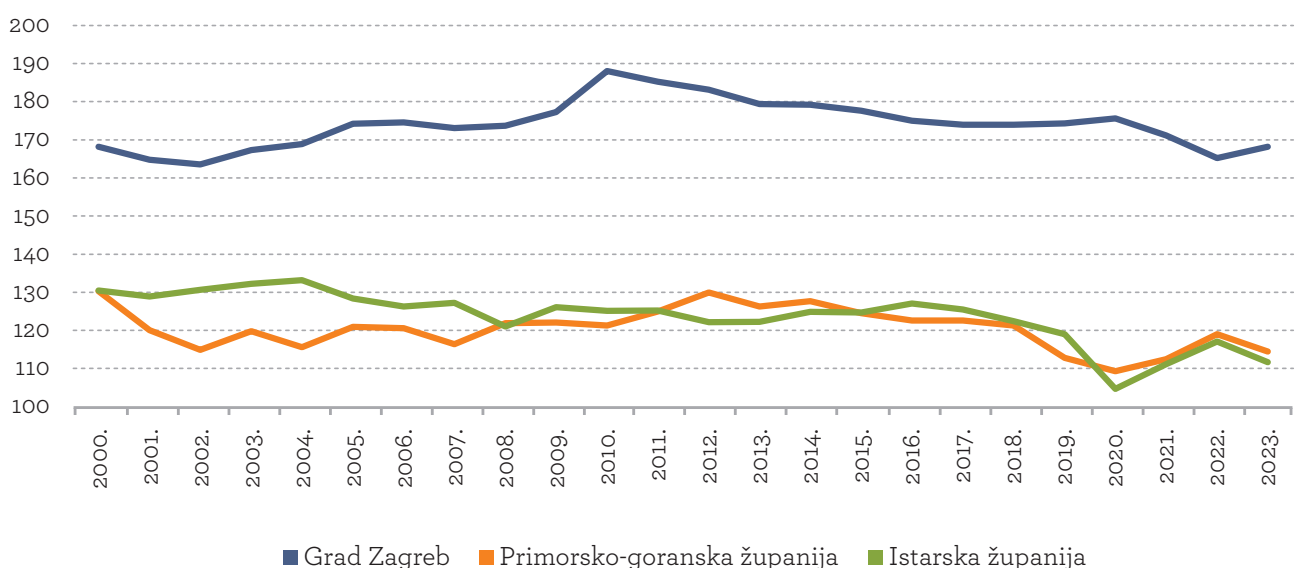
Kako bi se objektivnije usporedila razvijenost županija, županijski BDP stavlja se u omjer s brojem stanovnika (slika 1). BDP po stanovniku ispod nacionalnog prosjeka od 20.526 eura u 2023. bilježilo je čak 18 županija i kretao se u rasponu od 10.968 eura u Virovitičko-podravskoj županiji (53,4 posto nacionalnog prosjeka) do 19.900 eura u Dubrovačko-neretvanskoj županiji (96,9 posto nacionalnog prosjeka).

Pored Virovitičko-podravске, županije s najnižim BDP-om po stanovniku bile su Požeško-slavonska (11.063 eura, 53,9 posto nacionalnog prosjeka), Vukovarsko-srijemska (12.408 eura, 60,4 posto nacionalnog prosjeka) te Brodsko-posavska županija

(13.241 euro, 64,5 posto nacionalnog prosjeka). S druge strane, iznadprosječni BDP po stanovniku 2023. ostvarile su, osim Grada Zagreba (34.518 eura, 68,2 posto iznad nacionalnog prosjeka), i Primorsko-goranska (23.499 eura, 14,5 posto iznad prosjeka) te Istarska županija (22.910 eura, 11,6 posto iznad prosjeka).

Zanimljivo je usporediti ove podatke s 2015. godinom. Tada su BDP po stanovniku iznad nacionalnog prosjeka ostvarivali Grad Zagreb, Istarska, Primorsko-goranska i Dubrovačko-neretvanska županija. BDP po stanovniku Grada Zagreba 2015. bio je za 78 posto veći od nacionalnog prosjeka, BDP po stanovniku Istarske i Primorsko-goranske županije za 25 posto, a Dubrovačko-neretvanske županije za 3 posto. U 2023. godini odstupanja su značajno manja – Grad Zagreb 68 posto iznad prosjeka, Istarska i Primorsko-goranska 11,3 odnosno 14,5 posto iznad prosjeka, dok Dubrovačko-neretvanska županija bilježi BDP

Slika 2. Kretanja BDP-a po stanovniku Grada Zagreba, Istarske i Primorsko-goranske županije (BDP po stanovniku RH = 100), 2000. – 2023.

Izvor: Izrada autorice prema podacima DZS-a.

po stanovniku koji je 3,1 posto ispod nacionalnog prosjeka. Ovakva kretanja posljedica su bržeg rasta BDP-a po stanovniku u manje razvijenim županijama.

Najbrži realni rast BDP-a po stanovniku od 2015. do 2023. zabilježila je Zagrebačka županija (prosječno godišnje 6,5 posto), iza koje slijede Brodsko-posavska (prosječno godišnje 6,4 posto), Ličko-senjska (prosječno godišnje 5,4 posto) te Varaždinska i Koprivničko-križevačka županija (prosječno godišnje 5,3 posto). Najsporiji prosječni godišnji rast bilježe Istarska (2,9 posto), Primorsko-goranska (3,2 posto) te Grad Zagreb, Dubrovačko-neretvanska i Osječko-baranjska županija (3,6 posto). Prosječni godišnji realni rast BDP-a po stanovniku za cijelu Hrvatsku u promatranom razdoblju iznosio je 4,3 posto.

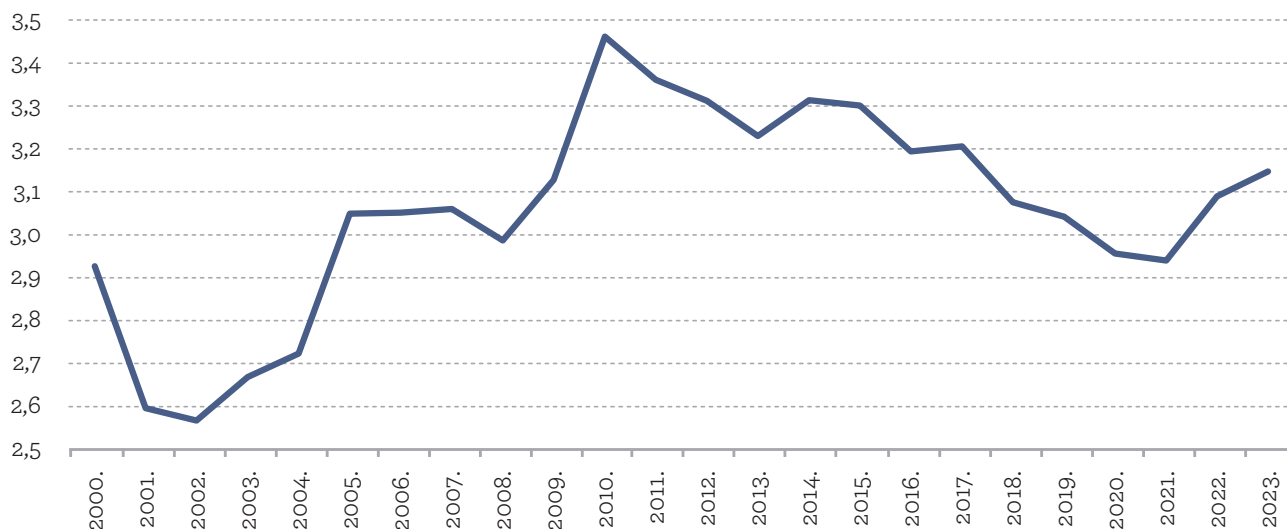
Osnovni pokretači rasta gospodarstva Zagrebačke županije (2015. – 2023.), mjereno porastom bruto dodane vrijednosti (BDV), bili su poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo, građevinarstvo te uslužne djelatnosti poput trgovine na veliko i na malo, prijevoza i skladištenja, smještaja te pripreme i usluživanja hrane. Snažan rast bilježi i financijski sektor te stručne, znanstvene, tehničke, administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti. Brodsko-posavska županija gospodarski rast temelji na snažnom rastu BDV-a u prerađivačkoj industriji i uslužnim djelatnostima, koje su upravo nositelji razvoja. Najvažniji generatori gospodarskog rasta Ličko-senjske županije bile su djelatnosti informacija i komunikacija, građevinarstvo te uslužne djelatnosti, poput trgovine na veliko i na malo, prijevoza i skladištenja, smještaja te pripreme i usluživanja hrane. Snažnom gospodarskom rastu Varaždinske županije najveći doprinos daju poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo, građevinarstvo, prerađivačka industrija te djelatnosti informacija

i komunikacija. Promatra li se kretanje BDV-a po sektorima Grada Zagreba (2015. – 2023.), vidljivo je da je ono uglavnom slično kao i na razini cijele države, s iznimkom građevinarstva, koje bilježi snažan iznadprosječni rast, dok poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo bilježe pad BDV-a. Ispodprosječni porast BDV-a zabilježen je u djelatnostima informacija i komunikacija, poslovanju nekretninama, stručnim, znanstvenim, tehničkim, administrativnim i pomoćnim uslužnim djelatnostima te u javnom sektoru (uprava i obrana, obrazovanje, zdravstvena zaštita i socijalna skrb).

Slika 2 prikazuje odnos BDP-a po stanovniku Grada Zagreba, Istarske i Primorsko-goranske županije i nacionalnog prosjeka u razdoblju od 2000. do 2023. godine. Iz slike 2 vidljivo je da se u slučaju Istarske i Primorsko-goranske županije razlika u odnosu na nacionalni prosjek polako smanjuje. BDP po stanovniku obje županije u 2000. godini bio je za 30 posto veći od prosjeka hrvatskog gospodarstva da bi se do 2023. godine taj jaz smanjio na 11 posto. S druge strane, u slučaju Grada Zagreba, BDP po stanovniku je u obje godine, 2000. i 2023., bio na istoj razini u odnosu na nacionalni, odnosno 68 posto iznad nacionalnog prosjeka.

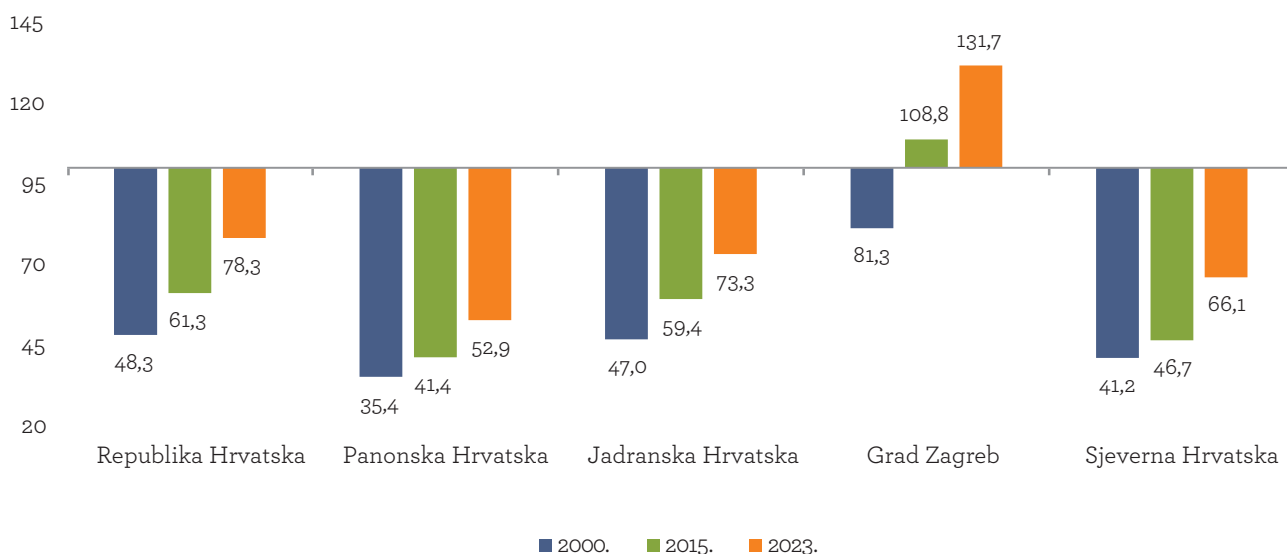
Na velike međužupanijske razlike u razvijenosti ukazuje i omjer između županije s najvećim i županije s najmanjim BDP-om po stanovniku. Tako je Grad Zagreb 2023. godine bio 3,1 puta razvijeniji od najmanje razvijene Virovitičko-podravske županije. Za usporedbu, omjer je 2000. godine iznosio 2,9, a 2015. godine 3,3 (slika 3). Na temelju ovih kretanja ne može se sa sigurnošću zaključiti da se međužupanijske razlike značajno smanjuju, iako najvećim dijelom na njih utječe ekstremno visoki BDP Grada Zagreba.

Slika 3. Omjer između županije s najvećim i županije s najmanjim BDP-om po stanovniku, 2000. – 2023.

Izvor: Izrada autorice prema podacima DZS-a.

Slika 4. BDP po stanovniku prema paritetu kupovne moći, Republika Hrvatska i NUTS2 regije (EU-27 = 100), 2000., 2015. i 2023.

Izvor: Izrada autorice prema podacima DZS-a.

Gledano na razini NUTS2 regija (Panonska Hrvatska, Jadranska Hrvatska, Grad Zagreb i Sjeverna Hrvatska), najniži BDP po stanovniku u 2023. bilježi Panonska Hrvatska (13.861 euro, 32,5 posto ispod nacionalnog prosjeka). Slijedi

Sjeverna Hrvatska s BDP-om od 17.332 eura po stanovniku (15,6 posto ispod prosjeka). Prosječni stanovnik Jadranske Hrvatske ostvaruje BDP od 19.204 eura (6,4 posto ispod prosjeka), dok je iznadprosječni BDP po stanovniku ostvaren

jedino u Gradu Zagrebu (34.518 eura). Gotovo dvije trećine (65,5 posto) nacionalnog BDP-a ostvaruju Grad Zagreb i Jadranska Hrvatska, dok Panonska i Sjeverna Hrvatska sudjeluju sa po 17 posto.

U pogledu konvergencije prema gospodarstvu Europske unije (EU-27), u razdoblju od 2000.

do 2023. godine zabilježena je konvergencija i cjelokupnog hrvatskog gospodarstva i NUTS2 regija prema prosjeku EU-27 (slika 4). Dok je BDP po stanovniku Hrvatske 2000. iznosio 48 posto prosjeka EU-27, 2023. godine on iznosi 78 posto. Gledano po NUTS2 regijama, najbržu konvergenciju bilježi Sjeverna Hrvatska, dok se najsporije prosjeku EU-27 približava Panonska Hrvatska.

Financiranje decentraliziranih funkcija

U srpnju 2001. godine započeo je proces fiskalne decentralizacije i jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave dobile su ovlasti od središnje države da pružaju i financiraju decentralizirane funkcije. Decentralizirane funkcije ili, drugim riječima, odgovornosti za obavljanje odabranih javnih funkcija središnja država nije prenijela na sve jedinice lokalne samouprave. Četvrtini gradova s najvećim prihodima od poreza na dohodak po stanovniku (tada ih je bilo 32, a tijekom vremena njihov je broj povećan pa ih je sada 38, uključivo i Grad Zagreb), prenesena je odgovornost za obavljanje decentralizirane funkcije osnovnog školstva, a za ostale gradove (njih 89) i sve općine (428) decentralizirana funkcija osnovnog školstva prenesena je na županije (20). Decentralizirane funkcije srednjeg školstva, zdravstva i socijalne skrbi (domovi za starije) prenesene su na županije. Decentralizirana funkcija vatrogastva prenesena je na gradove i općine koji su osnivači javnih vatrogasnih postrojbi (trenutno su 74 grupe gradova i općina koji su osnivači javnih vatrogasnih postrojbi).

Odgovornost jedinica lokalne i regionalne samouprave za decentralizirane funkcije odnosi se na pokriće dijela rashoda u osnovnom i srednjem školstvu, zdravstvu, socijalnoj skrbi i vatrogastvu koje je država izmjenom i dopunom posebnih resornih zakona¹ prenijela na jedinice lokalne (općine i gradovi) i regionalne (županije) samouprave, uz osiguranje njihova financiranja

prihodima od dodatnog udjela u porezu na dohodak i od pomoći izravnanja za decentralizirane funkcije.

Procesom fiskalne decentralizacije nisu preneseni ukupni rashodi za obavljanje decentralizirane funkcije osnovnog i srednjeg školstva, zdravstva, socijalne skrbi i vatrogastva sa središnje države, odnosno resornih ministarstava, na gradove, općine i županije. Rashodi za plaće i doprinosi poslodavaca u osnovnom i srednjem školstvu, zdravstvu i socijalnoj skrbi te dio tekućih rashoda u zdravstvu i socijalnoj skrbi djelomično ostaju odgovornost središnje države (resornih ministarstava), a ostali materijalni rashodi te rashodi za tekuće održavanje i kapitalne investicije u osnovnom školstvu preneseni su na lokalne vlasti, odnosno 38 fiskalno snažnijih gradova, i na sve županije, odnosno regionalne vlasti. Funkcija vatrogastva prenesena je na lokalne vlasti koje su odgovorne za financiranje rashoda za funkcioniranje aktivnosti javnih vatrogasnih postrojbi.

Financiranje decentraliziranih funkcija odvija se iz dva izvora: dodatnog udjela općina, gradova i županija u porezu na dohodak (namjenski prihod od poreza na dohodak) i pomoći izravnanja za decentralizirane funkcije (namjenski prihod iz državnog proračuna).

Prihodi od poreza na dohodak dijele se u omjeru tako da 74 posto prihoda pripada gradovima i općinama, 20 posto županijama, a preostalih

¹ Zakon o osnovnom školstvu (Narodne novine 59/01), Zakon o srednjem školstvu (Narodne novine 59/01), Zakon o zdravstvenom osiguranju (Narodne novine 59/01), Zakon o socijalnoj skrbi (Narodne novine 59/01) i Zakon o vatrogastvu (Narodne novine 96/03).

6 posto za financiranje decentraliziranih funkcija (udio općina, gradova i županija u porezu na dohodak za financiranje decentraliziranih funkcija)². Od 6 posto prihoda od poreza na dohodak za financiranje decentraliziranih funkcija, 1,9 posto prihoda pripada 38 gradova i svim županijama za financiranje decentralizirane funkcije osnovnog školstva za preostalih 89 gradova i 428 općina, 1,9 posto prihoda pripada svim županijama za financiranje decentralizirane funkcije srednjeg školstva, 0,8 posto prihoda pripada svim županijama za financiranje decentralizirane funkcije socijalne skrbi (domovi za starije), 1 posto prihoda pripada županijama za financiranje decentralizirane funkcije zdravstva i 1 posto prihoda pripada onim gradovima i općinama koji su osnivači javnih vatrogasnih postrojbi za financiranje decentralizirane funkcije javnog vatrogastva.

Od 2001. do danas dodatni udio prihoda od poreza na dohodak za financiranje decentraliziranih funkcija više se puta mijenjao i iznosio je od 9,8 posto (2001.) do današnjih 6 posto, uz promjene u raspodjeli udjela za financiranje različitih decentraliziranih funkcija. Udio u 6 posto prihoda od poreza na dohodak za financiranje osnovnog školstva kretao se u rasponu od 2,9 posto (2001.) do 1,9 posto (od 2012. do danas), za srednje školstvo u rasponu od 2 posto (2001.) do 1,3 posto (od 2012. do danas), za zdravstvo u rasponu od 2,9 posto (2001.) do 1 posto (od 2012. do danas), za socijalnu skrb – centre za socijalnu skrb u rasponu od 2,9 posto (2001.) do 0,8 posto (do 2021.), za socijalnu skrb – domove za starije i nemoćne u rasponu od 2 posto (2001.) do 0,8 posto

(od 2021. do danas) i za vatrogastvo u rasponu od 2 posto (2001.) do 1 posto (od 2012. do danas).

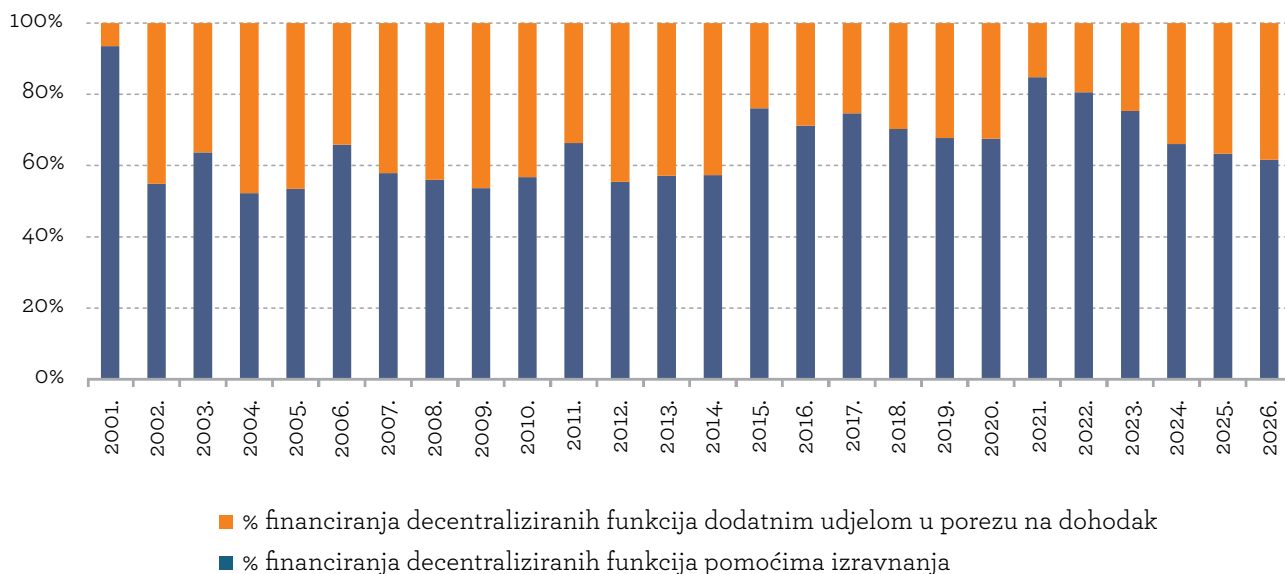
Kada općine, gradovi i županije ne ostvaruju dovoljno prihoda iz 6 posto udjela u porezu na dohodak za financiranje decentraliziranih funkcija, odnosno za financiranje spomenutih materijalnih rashoda, rashoda za tekuće održavanje i kapitalnu izgradnju do iznosa potrebnog za osiguranje minimalnog financijskog standarda u osnovnom i srednjem školstvu, zdravstvu, socijalnoj skrbi i vatrogastvu koji se utvrđuju godišnjom Uredbom i Odlukama Vlade Republike Hrvatske³, ostvaruju pomoći izravnjanja za decentralizirane funkcije. To su prijenosi sredstava iz državnog proračuna s razdjela Ministarstva znanosti, obrazovanja i mladih nadležnog za osnovno i srednje školstvo, Ministarstva rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike nadležnog za socijalnu skrb, Ministarstva zdravstva nadležnog za zdravstvo i Ministarstva unutarnjih poslova nadležnog za vatrogastvo jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave za financiranje decentraliziranih funkcija.

Na slici 5 prikazana je struktura prihoda za financiranje decentraliziranih funkcija u razdoblju od 2001. do 2026. Tijekom razdoblja od početka procesa decentralizacije do danas, prihodi ostvareni od dodatnog udjela u porezu na dohodak nisu bili dovoljni gradovima, općinama i županijama za podmirenje rashoda decentraliziranih funkcija. Rashodi decentraliziranih funkcija su manjim dijelom podmirivani prihodima od dodatnog udjela u porezu na dohodak, od 45,1 posto (2002.) do 38,4

² Prema odredbama Zakona o financiranju jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave (Narodne novine 127/17, 138/20, 151/22, 114/23).

³ Početkom procesa decentralizacije donesena je prva Uredba o načinu izračuna iznosa potpora izravnjanja za decentralizirane funkcije jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave za razdoblje od 1. srpnja do 31. prosinca 2001. godine (Narodne novine 75/01) te prve odluke, i to: Odluka o kriterijima i mjerilima za osiguravanje minimalnog financijskog standarda javnih potreba osnovnog školstva u 2001. godini (Narodne novine 75/01), Odluka o kriterijima i mjerilima za osiguravanje minimalnog financijskog standarda javnih potreba srednjeg školstva u 2001. godini (Narodne novine 75/01), Odluka o minimalnim financijskim standardima za investicijsko održavanje zdravstvenih ustanova u 2001. godini za decentralizirane funkcije od 1. srpnja do 31. prosinca 2001. godine (Narodne novine 75/01 i 101/01), Odluka o minimalnim financijskim standardima za tekuće izdatke centara za socijalnu skrb i izdataka pomoći za ogrjev u 2001. godini (Narodne novine 75/01) i Odluka o kriterijima i mjerilima za osiguravanje minimalnog financijskog standarda za decentralizirano financiranje poslovanja javnih vatrogasnih brigada u razdoblju 1. rujna – 31. prosinca 2003. godine (Narodne novine 154/03).

Slika 5. Financiranje decentraliziranih funkcija, 2001. – 2026.

Napomena: Podaci prikazani za 2001. godinu odnose se na razdoblje od 1. srpnja do 31. prosinca 2001. godine.

Izvor: Uredba o načinu izračuna iznosa potpora izravnjanja za decentralizirane funkcije jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave za razdoblje od 1. srpnja do 31. prosinca 2001. godine (Narodne novine 75/01), Uredbe o načinu financiranja decentraliziranih funkcija te izračuna iznosa pomoći izravnjanja za decentralizirane funkcije jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave za godine 2002. – 2026. (Narodne novine, razna godišta) i Državni proračun za godine 2001. – 2026., Ministarstvo financija.

posto (2026.), pri čemu je najmanji udio financiranja decentraliziranih funkcija prihodima od dodatnog udjela u porezu na dohodak iznosio 15,2 posto (2021.), a najveći 47,8 posto (2004.).

Promjene u sustavu poreza na dohodak koje su uslijedile od 2020. godine do danas – povećanje osnovnog osobnog odbitka za uzdržavane članove i invalidnost, omogućavanje jedinicama lokalne samouprave da svojim odlukama propišu visinu porezne stope poreza na dohodak za godišnje poreze u granicama propisanim zakonom (čak i niže porezne stope od tada postojećih), kao i povećanje praga za primjenu više stope poreza na dohodak – utjecale su na promjenu porezne osnovice, odnosno iznosa prikupljenih prihoda od poreza na dohodak, a time i na smanjenje iznosa sredstava koji su prikupljeni od dodatnog udjela u prihodima od poreza na dohodak za financiranje decentraliziranih funkcija. Posljedica toga je da su

se rashodi decentraliziranih funkcija većim dijelom financirali pomoćima izravnjanja za decentralizirane funkcije, pri čemu je najmanji udio financiranja decentraliziranih funkcija pomoćima izravnjanja za decentralizirane funkcije iznosio 52,2 posto (2004.), a najveći 84,8 posto (2021.).

U posljednje vrijeme primjetan je trend smanjivanja udjela pomoći izravnjanja za financiranje decentraliziranih funkcija uz istovremeni rast udjela prihoda od dodatnog udjela u porezu na dohodak za njihovo financiranje. Prema planiranim prihodima u 2026. procjenjuje se da će taj odnos iznositi 38,4 posto prihoda od dodatnog udjela u porezu na dohodak i 61,6 posto prihoda od pomoći izravnjanja za financiranje decentraliziranih funkcija za osiguravanje minimalnog financijskog standarda javnih potreba osnovnog i srednjeg školstva te usluga koje pružaju zdravstvene ustanove, domovi za starije i nemoćne i javno vatrogastvo.

Budući da se na opisani način podmiruje samo minimalna razina rashoda i da se svi rashodi za obavljanje decentraliziranih funkcija ne mogu podmiriti iz prihoda koji se ostvaruju iz dva opisana izvora financiranja, jedinicama lokalne i regionalne samouprave koje su preuzele odgovornost za njihovo obavljanje predstoji (nepisana) obveza da

osiguraju prihode iz vlastitih proračuna za pokriće svih drugih, često po iznosu znatno viših, rashoda kako bi građanima osigurale kvalitetne obrazovne i zdravstvene usluge, primjerenu brigu o starijim i nemoćnim građanima te adekvatne usluge u vatrogastvu. ■

Financira
Europska unija
NextGenerationEU

Projekt „Izazovi lokalnog i regionalnog razvoja u Hrvatskoj (RELI2)“, praćen od strane Ministarstva znanosti, obrazovanja i mladih Republike Hrvatske, financiran je sredstvima iz Nacionalnog plana oporavka i otpornosti 2021.-2026. - NextGenerationEU.

Općinski vijećnici u Europi: Tko su oni i što misle?⁴

U travnju 2026. godine izdavačka kuća Palgrave Macmillan objavit će dva sveska s rezultatima međunarodnog istraživanja u kojima autori nastoje odgovoriti na pitanje koje je postavljeno u naslovu ovog poglavlja *Regio-novosti*. Riječ je o publikaciji pod naslovom *Municipal Councillors in Europe* čiji su urednici Hubert Heinelt, Björn Egner, Jakub Lysek i Tom Verhelst. Ta dva sveska predstavljaju rezultate ankete provedene među općinskim vijećnicima u 26 europskih zemalja te Izraelu i Turskoj u razdoblju od 12. lipnja 2023. do 31. srpnja 2024. godine. Riječ je o drugom istraživanju usmjerenom na općinske vijećnike. Rezultati prvog istraživanja – provedenog između 2007. i 2010. godine – objavljeni su 2013. godine u izdanju Springer VS u knjizi *Local Councillors in Europe* čiji su urednici Björn Egner, David Sweeting i Pieter-Jan Klok.

Nakon prikaza institucionalnog okruženja u kojem vijećnici djeluju, prvi svezak usredotočuje se na profile vijećnika i njihove uloge unutar lokalne vlasti te, među ostalim, obrađuje sljedeća pitanja: Kakav je osobni i politički profil općinskih vijećnika? Kako se postaje vijećnikom? Koliko vremena vijećnici ulažu u obavljanje svog mandata? Kakva iskustva imaju s agresijom usmjerenom protiv njih i kako ta agresija utječe na njihove aktivnosti u vijeću i u javnosti? Kako vijećnici vide ulogu političkih stranaka na lokalnoj razini? Koga vijećnici predstavljaju i koga žele predstavljati? Kakva je politička agenda općinskih vijećnika? Imaju li vijećnice u Europi posebnu političku agendu?

Drugi svezak proširuje perspektivu te se usredotočuje na interakcije vijećnika s građanima i na njihova stajališta o lokalnoj vlasti, demokraciji i pružanju javnih usluga. U ovom se svesku, među ostalim, razmatraju sljedeća pitanja: Kakva su zajednička shvaćanja demokracije među općinskim vijećnicima? Kako vide svoju ulogu u procesima sudjelovanja građana? Kako smatraju da mogu steći uvid u javno mnijenje? Koliko je snažno međusobno povjerenje među vijećnicima te povjerenje prema općinskom načelniku/gradonačelniku i drugim relevantnim donositeljima odluka? Kako vijećnici gledaju na ulogu i svrhu lokalne vlasti? Kakvo mjesto pridaju nedržavnim akterima u procesu donošenja politika? Kako gledaju na organizaciju pružanja javnih usluga te kakva shvaćanja transparentnosti i upravljačkih vrijednosti zastupaju? Drugi svezak završava s dva poglavlja s izrazitim komparativnim fokusom, koja se bave pitanjima o tome tko upravlja lokalnim poslovima i kako politika funkcionira u etnički podijeljenim društvima.

Gdje god je to moguće, tematska istraživačka pitanja u oba sveska analiziraju se i kroz uočljive razlike u mišljenjima vijećnika: a) između različitih zemalja i b) u usporedbi s rezultatima prethodno spomenutog prvog istraživanja općinskih vijećnika. Stoga poglavlja nisu usmjerena na pojedinačne zemlje.

Glavni rezultati istraživanja mogu se sažeti na sljedeći način. Kao što je pokazalo i prethodno istraživanje, općinska vijeća rijetko su savršen

⁴ Prevedeno s engleskog jezika.

odraz zajednica koje bi trebala predstavljati, jer su u njima prekomjerno zastupljeni visokoobrazovani, sredovječni muškarci iz komunikacijskih i posredničkih profesija.

Spol, obiteljska situacija, razina odgovornosti i visina naknada imaju važnu ulogu u razvoju političkih ambicija ljudi da postanu vijećnici.

Zlostavljanje i zastrašivanje vijećnika od strane javnosti prepoznato je kao sve rašireniji europski fenomen. Rezultati istraživanja pokazuju da je agresija široko rasprostranjena i često potaknuta društvenim mrežama.

Općinski vijećnici u različitim zemljama i institucionalnim okruženjima imaju različite predodžbe o svojoj predstavničkoj ulozi. Neki smatraju da predstavljaju cijelu zajednicu, drugi određene dijelove zajednice, dio svojih birača, svoje političke stranke ili određene društvene skupine. Ta samopercepcija ponajprije je povezana s izbornim sustavima, posebno s razlikom između sustava koji naglašavaju pojedinačne kandidate i onih koji se temelje na stranačkim listama. Uz to, važnu ulogu imaju i ideološka orijentacija vijećnika, veličina općine i demografska struktura stanovništva.

Iako se stupanj uključenosti i moći nacionalnih političkih stranaka razlikuje među europskim lokalnim vlastima, nacionalne stranke imaju značajan utjecaj na način na koji vijećnici djeluju u lokalnoj upravi i na njihove aktivnosti kao predstavnika, lidera zajednice, donositelja odluka i upravitelja lokalnih zajednica. Vijećnici iz nacionalnih stranaka sa sobom donose ideološke stavove, političke preferencije te stranačke sukobe i animozitete.

Članovi općinskih vijeća, kao temeljna institucija predstavničke demokracije na lokalnoj razini, ne zagovaraju jasno samo model predstavničke demokracije, nego podržavaju i šire, participativno shvaćanje demokracije. Pokazalo se da institucionalni okviri ili države sami po sebi nemaju presudnu ulogu; važnije su osobne karakteristike, posebno samopozicioniranje na lijevo-desnoj političkoj skali, članstvo u određenim strankama i spol vijećnika. Različita shvaćanja demokracije utječu i na ponašanje vijećnika u ulozi predstavnika, njihovu političku agendu i komunikaciju s građanima.

Iako je za izabrane predstavnike ključno poznavati zahtjeve i potrebe građana, malo se zna o tome kako vijećnici prikupljaju informacije o željama građana. Općenito, vijećnici smatraju da je izravna komunikacija s građanima, poput javnih sastanaka i konzultacija s lokalnim skupinama, od presudne važnosti za razumijevanje javnog mnijenja. Društvene mreže također imaju važnu ulogu u njihovim komunikacijskim strategijama i nalaze se odmah iza izravnih susreta licem u lice. Na individualnoj razini, dob, duljina mandata i iskustva s internetskom agresijom značajno utječu na percepciju korisnosti društvenih mreža.

Rezultati istraživanja pokazuju da vijećnici iz zemalja s jačim općinskim vijećima i većom lokalnom autonomijom prijavljuju niže razine percipirane korupcije te da je veća lokalna autonomija povezana i s većim povjerenjem u formalne i neformalne mehanizme integriteta.

Odgovori na pitanje „Tko bi trebao pružati javne usluge i na kojoj razini?“ pokazuju da je podrška komercijalizaciji u velikoj mjeri potaknuta ideološkom orijentacijom, ali postoji i podjela između

urbanih i ruralnih vijećnika. Općenito, rezultati istraživanja upućuju na to da je skepticizam prema komercijalizaciji javnih usluga prilično raširen u različitim sustavima lokalne vlasti u Europi.

Na kraju, usporedba četiriju postkonfliktnih zemalja (Bosna i Hercegovina, Hrvatska, Sjeverna Makedonija i Srbija) s ostale 24 zemlje obuhvaćene istraživanjem pokazuje da vijećnici

iz postkonfliktnih zemalja pridaju znatno veću važnost zaštiti tradicionalnih vrijednosti te snažnije naglašavaju zastupanje etničkih i kulturnih manjina.

prof. dr. sc. Hubert Heinelt,
profesor u mirovini
Technische Universität Darmstadt

Ekonomika prirodnih katastrofa: Dokazi o poplavama rijeka u Austriji

U sklopu programa bilateralne hrvatsko-austrijske znanstvene suradnje, uz podršku Ministarstva znanosti, obrazovanja i mladih Republike Hrvatske, u Ekonomskom institutu, Zagreb (EIZ) u 2026. i 2027. godini će se provoditi istraživački projekt „Ekonomika prirodnih katastrofa: Dokazi o poplavama rijeka u Austriji“. Projekt vodi **Ivan Žilić** kao voditelj s hrvatske strane (EIZ) te Alexander Ahammer kao voditelj s austrijske strane (Sveučilište Johannes Kepler u Linzu – JKU). U istraživačkom timu još su i **Lea-Karla Matić** (EIZ) te Flora Stiftinger (JKU). Cilj projekta je dati nove uvide o ekonomskim učincima poplava, gradeći time istraživačku ekspertizu kao i sustav mitigacije za prošle i buduće ekstremne događaje poput poplava.

Klimatski izazovi i utjecaj poplava

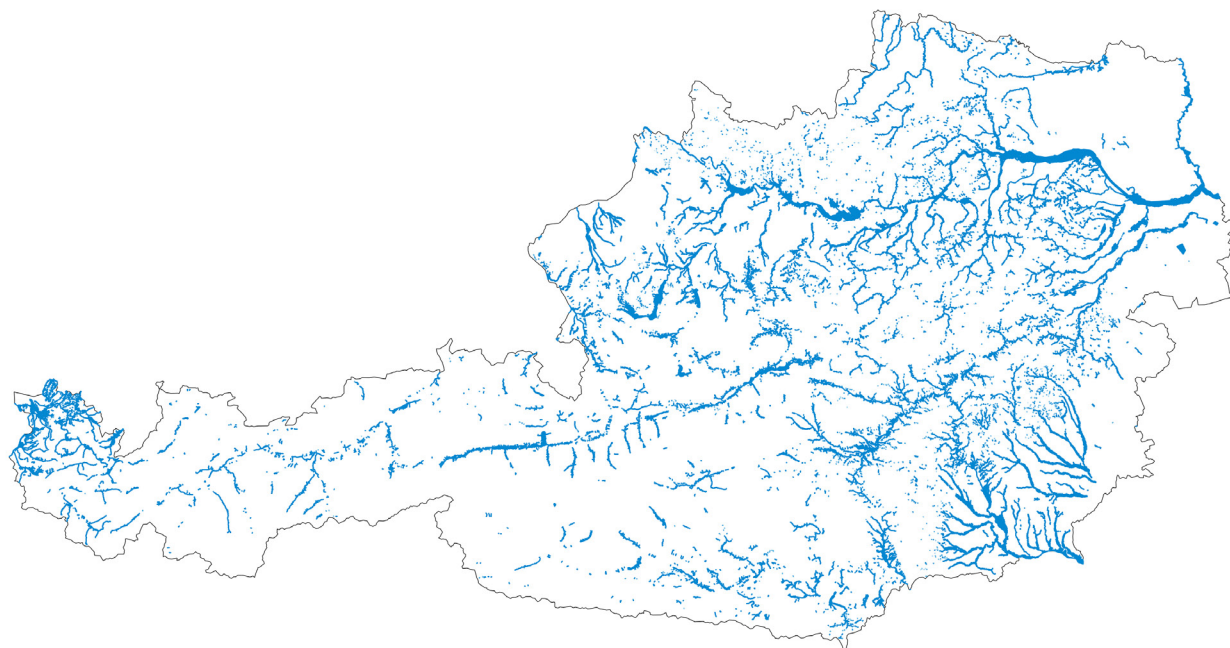
Ekstremni vremenski događaji postaju sve češći i razorniji, pri čemu su poplave među najčešćima i najskupljima. U Europi, gdje su se gradovi i infrastruktura povijesno razvijali uz rijeke, značajan dio stanovništva živi u područjima podložnim poplavama. Očekuje se da će klimatske promjene dodatno pojačati te rizike povećanjem njihove učestalosti. U ekonomskom smislu, poplave mogu utjecati na donošenje odluka na različite, često suprotstavljene načine. Za neke pojedince, uništenje stambenog prostora ili imovine stvara pritisak za povećanjem ponude rada kako bi nadoknadili izgubljeno bogatstvo. Drugima pak isti šok može

oduzeti vrijeme za rad na tržištu i usmjeriti ga na obnovu doma ili brigu o djeci, osobito kada oštećenja infrastrukture ili zatvaranje škola poremete uobičajene rutine. Poplave također predstavljaju opterećenje za fizičko i mentalno zdravlje. Stajaća voda i plijesan povećavaju rizik od respiratornih i gastrointestinalnih bolesti, izloženost hladnoći i vlazi može pogoršati kronične bolesti, dok stres zbog preseljenja ili gubitka imovine može povećati stope depresije, anksioznosti i poremećaja spavanja. Istodobno, na strani poduzeća, učinci su jednako višeslojni jer poplave mogu prekinuti proizvodnju oštećivanjem fizičkog kapitala, prometnih mreža i lanaca opskrbe. Čak i poduzeća čiji prostori nisu izravno pogođeni mogu iskusiti uska grla u nabavi, pad potražnje ili operativne zastoje, što rezultira padom lokalne potražnje za radom.

Istraživački pristup

Ovaj projekt pružit će nove uvide o ovim pitanjima koristeći administrativne podatke iz Austrije u razdoblju od 1972. do 2024. godine. Glavni izvor za ishode na tržištu rada je Austrijska baza podataka socijalnog osiguranja, koja sadrži detaljne povijesti zaposlenja i godišnje evidencije o plaćama. Ti će se podaci povezati sa zdravstvenim zahtjevima pojedinaca iz Fonda zdravstvenog osiguranja Gornje Austrije, koji bilježi ambulantne posjete, bolničke boravke, bolovanja i izdavanje lijekova na recept. Empirijska strategija temeljit će se na

Slika 6. Karta područja rizika od poplava u Austriji (30-godišnji povratni period – HQ30)

Izvor: Austrijsko Savezno ministarstvo poljoprivrede, šumarstva, regija i vodnoga gospodarstva (BML) putem platforme *haleconnect*.

dizajnu geografskog regresijskog diskontinuiteta, za što je potrebna detaljna prostorna definicija rizika od poplava, kao i precizni prostorni obuhvat prošlih poplava.

Na individualnoj razini proučavat će se sudjelovanje na tržištu rada, zarade, bolovanja, bolnički prijemi i korištenje lijekova na recept, dok će se na razini poduzeća analizirati opstanak, razine zaposlenosti i mase plaća. Značajan novitet ovog istraživanja je to što podaci uključuju evidencije o svim članovima obitelji, što omogućuje detaljno istraživanje potencijalnih razlika u učincima između djece i odraslih.

Značaj za Hrvatsku i prijenos znanja

Iako se projekt primarno oslanja na austrijske podatke, dobiveni rezultati pružit će snažan empirijski temelj za donošenje javnih politika

usmjerenih na ublažavanje socioekonomskih učinaka poplava i u Hrvatskoj. Znanje, metodološki pristupi i analitički alati usvojeni tijekom ovog istraživanja izravno su primjenjivi u drugim kontekstima te predstavljaju kapital za procjenu drugih velikih šokova na gospodarstvo. Hrvatska se redovito suočava s prijetnjama od poplava, na što nas podsjećaju poplave iz 2014. godine. Razumijevanje specifičnih mehanizama kojima takvi šokovi dugoročno pogađaju lokalno gospodarstvo i zdravstveni sustav od iznimne je važnosti. Kroz ovu suradnju hrvatski istraživači grade institucionalno znanje za evaluaciju učinaka velikih prirodnih katastrofa. Razvijeni analitički okvir u konačnici služi za kreiranje učinkovitijih politika prevencije, precizniju procjenu osjetljivosti stanovništva i kvalitetniju pripremu pogođenih zajednica za brz i održiv oporavak.

dr. sc. Ivan Žilić
Ekonomski institut, Zagreb

Strategije razvoja noćne ekonomije: integrirani pristup upravljanju noćnom ekonomijom u Europskoj uniji (NITIES)

Interreg
Europe

Co-funded by
the European Union

NITIES

Noćna ekonomija (engl. *night-time economy*) noviji je koncept u znanstvenoj i stručnoj literaturi. Općenito se definira kao gospodarske, kulturne i društvene aktivnosti koje se odvijaju tijekom večernjih i noćnih sati, najčešće u razdoblju između 18:00 sati navečer i 6:00 sati ujutro. U tom kontekstu razvijen je međunarodni projekt „Strategije noćne ekonomije: međuregionalni pristup upravljanju noćnom ekonomijom u Europskoj uniji (NITIES)“ koji se provodi od svibnja 2025. do svibnja 2029. godine u okviru programa Interreg Europe.

Opći cilj projekta je unaprijediti javne politike i strategije povezane s razvojem i upravljanjem noćnom ekonomijom u europskim gradovima. Projekt nastoji podržati lokalne i regionalne samouprave u razvoju integriranog i održivog pristupa upravljanju noćnim aktivnostima, osobito u urbanim središtima gdje su takve aktivnosti najintenzivnije. *Posebni ciljevi projekta* su:

- podržati integrirani urbani razvoj tijekom noćnih sati u gradskim središtima
- unaprijediti javno upravljanje noćnim aktivnostima u gradovima i regijama uključenim u projekt NITIES
- potaknuti međuregionalno učenje između iskusnih i manje iskusnih partnera u strategijama noćne ekonomije
- unaprijediti instrumente javnih politika, uključujući društvene, ekonomske, kulturne i okolišne perspektive
- osigurati uključivanje zajednice, uzimajući u obzir potrebe stanovnika i posjetitelja u planiranju noćnih aktivnosti
- javno prezentirati rezultate projekta NITIES na korist svih zainteresiranih skupina.

Posebna se pozornost posvećuje participativnom pristupu, odnosno uključivanju različitih dionika – lokalne i regionalne samouprave, kulturnog i kreativnog sektora, akademske zajednice, poslovne zajednice, organizacija civilnog društva i građana – u oblikovanje javnih politika koje odgovaraju stvarnim potrebama urbanih zajednica. Također, naglasak je na razmjeni iskustava između gradova koji već imaju

razvijene strategije upravljanja noćnom ekonomijom poput Galwaya, Tallinna i Vilniusa te onih koji tek započinju razvijati takve politike kao što su Zagreb, Varšava, Sarajevo i regija Friuli Venezia Giulia. Time projekt stvara platformu za međuregionalno učenje i prijenos dobrih praksi.

Aktivnosti projekta organizirane su kroz nekoliko međusobno povezanih faza koje uključuju istraživanje, razmjenu iskustava i unapređenje javnih politika.

Učenje i analiza. U prvoj fazi provedbe projekta partneri analiziraju svoje strateške dokumente i politike povezane s noćnom ekonomijom. U toj fazi prikupljaju se podaci, provode ankete među dionicima te se identificiraju postojeće dobre prakse.

Razmjena iskustava. U drugoj fazi projekta organiziraju se studijski posjeti, tematski seminari i stručne rasprave među partnerima. Cilj je razmjena znanja i iskustava o upravljanju noćnom ekonomijom, pitanjima sigurnosti, regulaciji javnog prostora i razvoju kulturnih i kreativnih industrija.

Unapređenje javnih politika. Na temelju prikupljenih iskustava i analiza partneri razvijaju preporuke za unapređenje javnih politika i strategija u svojim gradovima i regijama. Projekt će rezultirati poboljšanjem sedam ključnih instrumenata javnih politika, uključujući gradske razvojne strategije, kulturne politike i regionalne razvojne programe.

Praćenje i diseminacija rezultata. U završnoj fazi projekta prati se provedba novih politika te se rezultati projekta prezentiraju drugim europskim gradovima i institucijama kako bi se potaknulo šire korištenje razvijenih modela upravljanja noćnom ekonomijom.

Projektne partneri. Projekt NITIES okuplja devet partnera iz sedam europskih zemalja. Nositelj projekta je Institut za razvoj i međunarodne odnose (IRMO) iz Zagreba koji koordinira provedbu projekta. Uz IRMO, u projektu sudjeluju Grad Zagreb (Hrvatska), Foundation for Landscape Protection (Poljska), Grad Varšava (Poljska), Grad Galway (Irska), Grad Vilnius (Litva), Grad Tallinn (Estonija), Grad Sarajevo (Bosna i Hercegovina) te Autonomna regija Friuli Venezia Giulia (Italija). Mreža partnera uključuje gradove i institucije s različitim iskustvom u upravljanju noćnom ekonomijom, što omogućuje učinkovitu razmjenu znanja, međuregionalno učenje i razvoj inovativnih politika upravljanja urbanim prostorom tijekom večernjih i noćnih sati.

Očekivani učinci projekta. Dugoročno gledano, projekt NITIES doprinosi stvaranju uravnoteženog modela urbanog razvoja koji istodobno potiče gospodarski rast, kulturnu vitalnost i društvenu koheziju. Očekuje se da će rezultati projekta doprinijeti razvoju i unapređenju strategija upravljanja noćnom ekonomijom, jačanju kapaciteta lokalne i regionalne samouprave te poticanju razvoja kulturnih i kreativnih industrija. Također se očekuje poboljšanje kvalitete javnog prostora i sigurnosti u gradovima, povećanje participacije građana u planiranju urbanog razvoja te stvaranje živih, inkluzivnih i održivih gradskih prostora tijekom večernjih i noćnih sati.

Ukupna vrijednost projekta NITIES iznosi 1,83 milijuna eura, od čega se 1,44 milijuna eura financira iz Europskog fonda za regionalni razvoj kroz program Interreg Europe.

Više informacija o projektu: <https://www.interregeurope.eu/nities>

dr. sc. Sanja Tišma
Institut za razvoj i međunarodne odnose ■

Teritorijalna utemeljenost inovacija

Teritorijalna utemeljenost inovacija ili inovacije temeljene na lokalnom kontekstu (engl. *territorial embedding of innovation* ili *place-based innovation*) je strateški pristup razvoju u kojem se inovacijske aktivnosti, tehnologije i znanje prilagođavaju specifičnim karakteristikama, potrebama i potencijalima određenog geografskog područja (regije, grada ili ruralnog prostora). Ovaj model povezuje ključne dionike, poput poduzeća, znanstvenih institucija i javne uprave, kako bi se stvorila jedinstvena „teritorijalna vrijednost“ (Jeannerat i Crevoisier, 2022)⁵.

Ključni aspekti teritorijalne utemeljenosti inovacija odnose se na nekoliko međusobno povezanih dimenzija. Prije svega, važnu ulogu ima koncept pametne specijalizacije (Strategija pametne specijalizacije – S3 i Strategija istraživanja i inovacija za pametnu specijalizaciju – RIS3), koji je ključni okvir Europske unije za usmjeravanje javnih i privatnih ulaganja u istraživanje i inovacije prema područjima u kojima određena regija ima najveći potencijal za jačanje konkurentnosti. Ovaj pristup naglašava otkrivanje poduzetničkih potencijala kroz rješenja odozdo prema gore (engl. *bottom-up*) te snažnu suradnju između znanosti i gospodarstva. Teritorijalna utemeljenost inovacija također podrazumijeva učinkovito korištenje lokalnih resursa, odnosno oslanjanje na postojeće prednosti određenog prostora. To uključuje vrednovanje lokalne baštine, ruralnih resursa ili specifičnih industrijskih znanja i vještina te njihovu transformaciju u nove

proizvode i usluge. Uz tehnološke inovacije, važnu ulogu imaju i organizacijske te društvene inovacije. Organizacijske inovacije mogu se manifestirati kroz razvoj klastera ili klastera kompetencija, dok društvene inovacije uključuju inicijative poput koncepta „pametnih sela“ ili lokalne proizvodnje hrane, koje potiču suradnju između lokalnih sudionika, poduzeća, sveučilišta i javne uprave.

Pored toga, ključni element ovog procesa je i digitalizacija, koja omogućuje premošćivanje fizičkih udaljenosti, osobito u ruralnim i udaljenim područjima, te olakšava pristup uslugama i umrežavanje različitih dionika. Konačno, teritorijalna utemeljenost inovacija usko je povezana i s ciljevima održivosti i zelene tranzicije, pri čemu se inovativna rješenja sve češće usmjeravaju na rješavanje klimatskih izazova, primjenu rješenja utemeljenih na prirodi (engl. *nature-based solutions*) i jačanje otpornosti na rizike, u skladu s europskim inicijativama poput Novog europskog Bauhaua⁶.

U Hrvatskoj se taj strateški pristup sve više primjenjuje kroz provedbe strategije pametne specijalizacije. Dodatni zamah konceptu daje politika industrijske tranzicije koja se provodi na regionalnoj razini. Proces je usmjeren na tri NUTS2 regije (Panonsku, Jadransku i Sjevernu Hrvatsku) i cilje transformacija gospodarstva prema aktivnostima veće dodane vrijednosti, uz oslanjanje na lokalne komparativne prednosti. Ključni instrumenti provedbe su planovi industrijske tranzicije i razvoj

⁵ Jeannerat, H., & Crevoisier, O. (2022). From competitiveness to territorial value: Transformative territorial innovation policies and anchoring milieus. *European Planning Studies*, 30(11), 2157–2177. <https://doi.org/10.1080/09654313.2022.2042208>

⁶ Novi europski Bauhaus, https://new-european-bauhaus.europa.eu/about/about-initiative_en

regionalnih lanaca vrijednosti koji potiču suradnju gospodarskih subjekata, znanstvenoistraživačkih institucija i javnog sektora⁷.

Dodatni okvir za primjenu teritorijalno utemeljenih inovacija vidljiv je u razvoju urbanih područja, gdje se inovativna rješenja integriraju u procese

upravljanja prostorom, povećanja energetske učinkovitosti i digitalne transformacije. U tom kontekstu, strategije razvoja urbanih aglomeracija, poput Strategije razvoja Urbane aglomeracije Zagreb, predstavljaju instrumente kojima se potiče zelena tranzicija i primjena pametnih rješenja u urbanim sredinama. ■

Financira
Europska unija
NextGenerationEU

Projekt „Izazovi lokalnog i regionalnog razvoja u Hrvatskoj (RELI2)“, praćen od strane Ministarstva znanosti, obrazovanja i mladih Republike Hrvatske, financiran je sredstvima iz Nacionalnog plana oporavka i otpornosti 2021.-2026. – NextGenerationEU.

⁷ <https://eufondovi.gov.hr/industrijska-tranzicija-hrvatskih-regija>

Regio-konferencije i ljetna škola

U suvremenom globalnom i lokalnom okruženju regionalni i lokalni razvoj postaju ključni pokretači inovacija, održivog rasta i otpornosti zajednica. Znanstveni i stručni skupovi u ovom području pružaju platformu za razmjenu iskustava, prezentaciju najnovijih istraživanja i oblikovanje učinkovitih politika na lokalnoj i regionalnoj razini.

Konferencije okupljaju znanstvenike, praktičare i donositelje odluka, omogućujući raspravu o izazovima i mogućnostima u području klimatskih promjena, održivog razvoja, migracija, digitalizacije i inovacija u regionalnim i lokalnim ekonomijama. Sudionici imaju priliku predstaviti studije slučaja, nove metodologije i inovativne strategije koje doprinose razvoju lokalnih i regionalnih politika.

Na ovom mjestu donosimo pregled odabranih skupova u 2026. godini, pružajući korisne informacije studentima, znanstvenicima i stručnjacima koji žele pratiti suvremene trendove, povezati se s relevantnim mrežama i aktivno sudjelovati u oblikovanju regionalnih politika i ekonomskih strategija.

EURA 2026 konferencija „Cities under Strain: Rethinking the Ungovernable“

Organizatori konferencije su European Urban Research Association (EURA) i Università Iuav di Venezia, Venecija, Italija.

Konferencija će se održati 17. – 20. lipnja 2026. u Veneciji, Italija.

Na konferenciji će se raspravljati o tome kako se gradovi i teritoriji mogu nositi s nestabilnošću, neredom i radikalnom neizvjesnošću u eri turbulencije, kada se tradicionalni dualizmi (živo/neživo, ljudsko/neljudsko, priroda/tehnologija, stvarnost/spoznaja, centar/periferija, urbano/ruralno) dovode sve više u pitanje.

Konferencija je podijeljena u devet tematskih skupina, i to:

1. Nejednakosti – bavi se načinima rješavanja nejednakosti između institucionalne moći i građanskih alternativa.
2. Stanovanje – obuhvaća izvantržišna rješenja i upravljanje stanovanjem na raskrižjima krize.
3. Migracijski tokovi – obuhvaća borbu migranata za socio-prostornu uključenost, lokalne politike i prakse u vremenima pritiska.
4. Okolišna tranzicija – bavi se strategijama prilagodbe i ublažavanja u kontekstu klimatskih promjena i socio-ekološke pravde.
5. Upravljanje rizicima i opasnostima – uključuje analizu šokova, stresova i promjenjivog krajolika urbane otpornosti.
6. Upravljanje – analizira načine snalaženja u neizvjesnosti, okupljanje agencija i ponovno osmišljavanje institucija u urbanim i teritorijalnim kontekstima.

7. Raskrižja znanja – uključuje istraživanje izazova u području suvremenog urbanog i teritorijalnog konteksta.
8. Baština pod prekomjernim turizmom – ispituje mogućnosti preoblikovanja upravljanja promjenama u povijesnim urbanim krajolicima.
9. Mobilnosti – ispituje mogućnosti prijevoza i mobilnosti u svjetlu reorganizacije i inovacija.

Više informacija na poveznici: <https://www.eura2026.org/>

65. ERSA kongres „Global Challenges and Regional Responses in a Transition Era“

Organizatori kongresa su European Regional Science Association (ERSA), Bugarska sekcija ERSA-e i Regional Science Association International (RSAI) u partnerstvu s nekoliko institucija.

Kongres će se održati 25. – 28. kolovoza 2026. u Sofiji, Bugarska.

Kongres će uključivati pozvana predavanja i okrugle stolove i, novitet ovog kongresa, niz posebnih sesija, koje se temelje na istraživačkim projektima, povezanih s temom kongresa ili posebno aktualnim temama unutar područja djelovanja kongresa.

Više informacija na poveznici: <https://ersa.org/events/65th-ersa-congress/>

4. CEE-Loc konferencija „Local Government Studies in Central and Eastern Europe“

Organizatori konferencije su South East European University, Faculty of Contemporary Social Sciences i Max van der Stoel Institute.

Konferencija će se održati 17. – 18. rujna 2026. u Skopju, Sjeverna Makedonija.

Konferencija će okupiti zajednicu istraživača iz srednje i istočne Europe koja je zainteresirana za istraživanje lokalne samouprave. Na konferenciji će se raspraviti istraživački radovi koji ispituju različite dimenzije aktivnosti i javne politike lokalne samouprave u regiji srednje i istočne Europe. Predstavit će se rezultati istraživanja iz područja ekonomije, geografije, javne uprave, politologije, prava ili sociologije. Za više informacija o konferenciji treba se obratiti organizatoru na e-mail adresu: v.kreci@seeu.edu.mk

EURA i ECPR ljetna škola „Cities as Political Arenas: Governing Urban Change through Collaboration and Innovation“

Organizatori EURA i ECPR ljetne škole su Europsko udruženje za urbana istraživanja (EURA), Stalna skupina za lokalnu samoupravu i politiku Europskog konzorcija za politička istraživanja (ECPR), Ekonomski institut, Zagreb i Sveučilište u Oslu.

Ljetna škola će se održati 14. – 17. rujna 2026. godine u Ekonomskom institutu, Zagreb, Zagreb, Hrvatska.

Ljetna je škola usmjerena na suvremene urbane izazove poput klimatskih promjena, migracija, društvenih nejednakosti, priuštivog stanovanja i pritisaka turizma. Poseban naglasak stavlja se na lokalne politike, planiranje odluka te nove oblike suradnje. Namijenjena je doktorandima koji se bave urbanim upravljanjem, praksama suradnje, eksperimentalnim praksama te lokalnim reakcijama na zajedničke probleme, uključujući komparativne analize unutar ili između država.

Više informacija na poveznicama:

<https://eizg.hr/poziv-na-zajednicku-ljetnu-skolu-za-doktorande-aura-e-i-ecpr-a/7484>

<https://aura.org/>

<https://ecpr.eu/News/News/Details/912> ■

Objavljeni radovi u okviru projekta *Izazovi lokalnog i regionalnog razvoja u Hrvatskoj (RELI2)*

Zanima Vas što je novo na znanstvenom i stručnom planu u sklopu projekta **RELI2**? Na pravom ste mjestu!

U ovoj rubrici donosimo najnovije znanstvene i stručne radove našeg tima i suradnika objavljene u okviru projekta **RELI2**. Radovi obuhvaćaju aktualna istraživanja, primjere dobre prakse i analize iz područja regionalnog i lokalnog razvoja i upravljanja, kao i povezane teme. Cilj rubrike je podijeliti znanja i doprinose projektnih suradnika sa širom stručnom i znanstvenom zajednicom.

ZNANSTVENI RADOVI

- Fildor, Dorian, Škrinjarić, Bruno, & Budak, Jelena. (2026).** Blame and cost: Understanding responsibility attribution and financial risk in AI usage. *Journal of Contingencies and Crisis Management*, 34(1), e70124. <https://doi.org/10.1111/1468-5973.70124>

Sažetak

Istraživanje pokazuje da percepcija financijskog rizika i pripisivanje krivnje za pogreške umjetne inteligencije (AI) nisu univerzalni, već su značajno uvjetovani sociodemografskim faktorima poput obrazovanja i radnog statusa. Takve razlike mogu produbiti jaz između tehnološki naprednijih i manje razvijenih regija, pri čemu se nejednakost ne očituje samo u dostupnosti tehnologije, već i u razini psihološke i ekonomske otpornosti lokalnog stanovništva na AI neuspjeh. Za regionalnu politiku ovi nalazi sugeriraju da digitalna transformacija zahtijeva dodatne napore u edukaciji građana o potencijalnim rizicima pri korištenju tehnologija koje postaju dio svakodnevice, poput AI-a. Sukladno tome, regionalna politika trebala bi ponuditi sustavnu edukaciju kako bi se olakšala predstojeća

disruptivna tranzicija te spriječilo da tehnološki razvoj postane novi izvor regionalne nejednakosti. Sa stajališta postojećih rizika koji su vezani za tehnologiju generativnog AI-a, rad upozorava da bez razumijevanja specifičnih strahova lokalnog stanovništva, uvođenje AI sustava u javne i privatne usluge može naići na otpor koji bi dodatno usporio razvoj tehnološki zaostalih regija.

- Fildor, Dorian, Škrinjarić, Bruno, & Budak, Jelena. (2026).** Anatomy of AI risk perception: Differentiating privacy, misinformation, and technical failures. *International Journal of Human-Computer Interaction*, 1-21. <https://doi.org/10.1080/10447318.2025.2610439>

Sažetak

U radu se istražuje kako građani Hrvatske percipiraju ekonomsku štetu koja nastaje kao posljedica korištenja umjetne inteligencije (AI), dijeleći izvore ekonomskih šteta na povredu privatnosti, dezinformacije i tehničke kvarove. Ključni nalaz s aspekta regionalnih razlika jest da, unatoč određenim varijacijama, regije iz

kojih dolaze ispitanici nemaju značajan utjecaj na percepciju ekonomske štete koja potencijalno nastaje korištenjem alata AI-a. To sugerira da su strahovi i očekivanja od AI tehnologija u Hrvatskoj prilično ujednačeni na nacionalnoj razini, bez dubokih regionalnih nejednakosti u smislu percepcije rizika. Umjesto regije, glavni faktori koji stvaraju razlike u percepciji rizika su spol i razina obrazovanja, pri čemu žene i osobe s nižim obrazovanjem percipiraju znatno veće ekonomske prijetnje od AI sustava. Za regionalnu politiku ovo znači da se edukacijske kampanje o AI-u ne trebaju nužno prilagođavati specifičnim regijama, već ciljanim demografskim skupinama unutar regija kako bi se smanjio digitalni jaz.

- 3 **Slijepčević, Sunčana, & Jurlina Alibegović, Dubravka.** (2026). *What shapes the public perception of local development during COVID-19 in Croatia?* *Urban Research & Practice*, rad objavljen na mrežnim stranicama 24. siječnja 2026. <https://doi.org/10.1080/17535069.2026.2620710>

Sažetak

U radu se istražuju faktori koji utječu na javno mišljenje o lokalnom razvoju i gospodarskim mjerama koje su poduzele lokalne vlasti u Hrvatskoj tijekom pandemije bolesti COVID-19. Istraživanje pokazuje da povjerenje u lokalnu vlast, političke stranke i politička pripadnost snažno oblikuju stavove građana, dok objektivni pokazatelji imaju mali utjecaj. Istraživanje je pokazalo da građani često više vrednuju percipirane nego stvarne potrebe zbog ograničenih informacija, kognitivnih pristranosti i političkog konteksta. Rezultati provedenog istraživanja ističu potrebu za većom transparentnošću, participativnim upravljanjem, redovitim praćenjem i javnim izvještavanjem o provedenim mjerama javne vlasti kako bi se stavovi građana uskladili s ciljevima javne politike i razvojnim rezultatima.

- 4 **Broz, Tanja, & Rašić, Ivana.** (2025). *The COVID-19 pandemic and adaptations in creative and cultural industries: A case of two Croatian counties.* *Economic Research-Ekonomska istraživanja*, 38(3), 149–179. <https://doi.org/10.32728/er-ei.38.3.7>

Sažetak

Ovaj rad se bavi proučavanjem utjecaja pandemije bolesti COVID-19 na kreativne i kulturne industrije (KKI) u dvjema turističkim županijama Hrvatske – Istarskoj županiji i Šibensko-kninskoj županiji. Ovo istraživanje usmjereno je na otpornost i prilagodbu sektora KKI učincima mjera uvedenih za suzbijanje širenja pandemije bolesti COVID-19. Analiza je provedena *online* anketiranjem poslovnih subjekata koji posluju u KKI sektoru, pri čemu ispunjene ankete pokrivaju 12,1 posto ukupnog broja poduzeća. Analiza je pokazala da je pandemija bolesti COVID-19 imala kratkoročni negativan učinak na većinu ispitanih subjekata u dvije analizirane županije, s većim negativnim učinkom u Istarskoj županiji. Ipak, pandemija nije imala značajan negativan utjecaj na zaposlenost. Štoviše, ispitanici su bili optimistični u pogledu dugoročnih posljedica pandemije na njihovo poslovanje, pri čemu su ispitanici iz Istarske županije izrazili veći optimizam nego oni iz Šibensko-kninske županije. Pandemija je potaknula ispitanike da se prilagode novim okolnostima i traže nova rješenja za ostvarivanje novih izvora prihoda.

- 5 **Slijepčević, Sunčana.** (2025). *Determinants of citizens' use of smart city services.* *Transylvanian Review of Administrative Sciences*, rad objavljen na mrežnim stranicama 16. prosinca 2025. <https://doi.org/10.24193/tras.SI2025.7>

Sažetak

Koncept pametnih gradova nastavlja se širiti i igra sve važniju ulogu u razvoju lokalnih zajednica. Kako se digitalne tehnologije sve više integriraju

u urbano upravljanje, pružanje javnih usluga i svakodnevni život, prijelaz prema pametnijim i održivijim urbanim okruženjima u velikoj mjeri ovisi o aktivnom sudjelovanju građana i spremnosti da usvoje rješenja pametnih gradova. Ovaj rad istražuje složeni skup čimbenika koji utječu na korištenje usluga pametnih gradova od strane građana. Rad istražuje razlikovne karakteristike korisnika i nekorisnika usluga pametnih gradova, kao i ključne odrednice koje utječu na njihovo usvajanje. Rezultati istraživanja pokazuju da su digitalna pismenost, svijest o uslugama pametnih gradova, pozitivno korisničko iskustvo, percipirana korisnost usluga i podataka, zadovoljstvo kvalitetom lokalnih javnih usluga i povjerenje u lokalne javne institucije pozitivno povezani s korištenjem usluga pametnih gradova od strane građana. Nasuprot tome, niže razine sposobnosti suočavanja sa stresom i smanjeno samopouzdanje ometaju usvajanje pametnih usluga. Ovo istraživanje doprinosi dubljem razumijevanju ponašanja građana u kontekstu razvoja pametnih gradova.

- 6 Slijepčević, Sunčana, & Kordej-De Villa, Željka. (2025). Vulnerability and sustainability of tourism development on Croatian islands. *Sustainability*, 17(20), 9078. <https://doi.org/10.3390/su17209078>**

Sažetak

Ovo istraživanje ispituje stavove stanovnika hrvatskih otoka prema turizmu kako bi se ocijenila održivost razvoja temeljenog na turizmu. U područjima u kojima je turizam glavni pokretač gospodarstva i značajan izvor financiranja lokalnog razvoja, preveliko oslanjanje na turizam se sve više prepoznaje kao izvor ranjivosti. Analiza podataka iz anketa pokazuje tri skupine stanovnika – prva snažno podržava razvoj turizma, druga ga umjereno podržava, ali ističe pritiske na lokalne zajednice i potrebu za regulacijom, dok treća ističe rizike povezane s turizmom. Rezultati pokazuju

raznolikost lokalnih perspektiva, odražavajući različite razine percipirane otpornosti i ranjivosti, te sugeriraju da područja u kojima stanovnici imaju veće povjerenje u turizam i njegove koristi bolje podnose vanjske šokove, dok bi područja u kojima prevladava skepticizam ili zabrinutost zbog turizma trebala razmotriti raznolikije strategije razvoja za dugoročnu otpornost.

- 7 Slijepčević, Sunčana, Škrinjarić, Bruno, & Budak, Jelena. (2025). Political influence in local development: How citizens perceive policy decisions. *Economic Research-Ekonomika istraživanja*, 38(3), 91-114. <https://doi.org/10.32728/er-ei.38.3.5>**

Sažetak

Na temelju analize podataka dobivenih anketiranjem mreža lokalnih vlasti u 15 europskih zemalja, u radu se istražuje treba li lokalnu razvojnu politiku voditi politika ili je treba voditi uz veće uključivanje građana. Rezultati istraživanja pokazuju da je veća decentralizacija povezana s pozitivnijim pogledom na utjecaj politike na lokalni razvoj, dok oni koji smatraju lokalne izbore i politički utjecaj ključnima često ograničavaju uključivanje građana u lokalne razvojne politike. Oni vjeruju da bi o ekonomskim politikama trebala odlučivati lokalna vijeća i politički predstavnici, a ne javno mnijenje. Provedeno istraživanje pruža uvid u utjecaj politike i participaciju građana u oblikovanje politike regionalnog razvoja.

- 1 **Fildor, Dorian.** (2025). Mjerenje i uloga inovacija u izgradnji održivosti u turizmu. U Kardum Goleš, Ivana & Zlatović, Dragan (Ur.), *Proceedings of the 7th International Scientific and Professional Conference "The Challenges of Today"* (str. 342–352). Šibenik University of Applied Sciences. https://www.vus.hr/download/repository/VUS_ZBORNIK_COT_28_10_2025.pdf

Sažetak

Inovacije imaju ključnu ulogu u jačanju održivosti i konkurentnosti turističkog sektora. Analiza relevantne literature pokazuje da inovacije ne doprinose samo boljoj tržišnoj poziciji turističkih subjekata, već sve više imaju i izravan utjecaj na održivi razvoj. Posebno se ističe transformativni potencijal uvođenja novih tehnologija i inovativnih poslovnih procesa koji nadilazi samu digitalizaciju i unapređenje operativne učinkovitosti. U radu

se *online* platforme promatraju kao svojevrsni „regulatori“ turističke potražnje jer omogućuju prostornu i vremensku raspodjelu turističkih tokova. Na taj se način smanjuje sezonalnost i pritisak na preopterećenu infrastrukturu u najposjećenijim destinacijama, dok se istovremeno otvaraju mogućnosti za razvoj ruralnog turizma. Iako je važnost inovacija u turizmu sve više prepoznata, rad kritički razmatra postojeće pristupe njihovu mjerenju. Ukazuje se na njihovu nedostatnost jer mnoge inovacije u turizmu često ostaju izvan postojećih metodoloških okvira, zbog čega ne postoje usporedivi podaci na međunarodnoj razini. Ovakav nedostatak preciznog mjerenja i usporedbe predstavlja značajnu prepreku za učinkovito oblikovanje i provedbu politika koje bi poticale inovacije ključne za otpornost i dugoročnu održivost turizma, osobito u kontekstu globalnih izazova poput klimatskih promjena. ■

Financira
Europska unija
NextGenerationEU

Projekt „Izazovi lokalnog i regionalnog razvoja u Hrvatskoj (RELI2)“, praćen od strane Ministarstva znanosti, obrazovanja i mladih Republike Hrvatske, financiran je sredstvima iz Nacionalnog plana oporavka i otpornosti 2021.–2026. – NextGenerationEU.

Hrvatski otoci – uvod u nesologiju

Starc, Nenad (Ur.). (2025). *Hrvatski otoci - uvod u nesologiju*. Sveučilište u Zadru. [Poveznica](#)

ISBN 978-953-331-593-5

Izašla je, mogli bismo reći konačno, knjiga o otocima. Na prvi pogled ovo „konačno“ se čini pretjeranim jer je u nas napisano već dosta knjiga, članaka i studija koje u naslovu navješćuju neku otočnu temu. U toj, sad već ne tako maloj biblioteci, najčešće je riječ o pojedinim otocima i nečemu što se na njima zbiva.

Knjiga o *otočju* je u nas malo, a onih koji se bave *otočnom znanošću* do sada nije bilo. To može i začuditi jer je otok, čini se, lako odrediti: dio kopna okružen morem. Putopisci, a i književnici, pogotovo pjesnici, složiti će se, međutim, da ovakvo određenje tek naznačuje malo bogatstvo koje okruženo morem od davnina privlači svojom posebnošću i tajnovitošću. Složit će se i znanstvenici, koji se na otocima već odavna bave onim čime bi se i na kopnu, ali s boljim nalazima. Čuje se i da su otoci laboratoriji, to bolji što su udaljeniji od kopna.

Devedesetih godina prošlog stoljeća otišlo se korak dalje. Uočena je *differentia specifica* i predloženo da se istraživanja ponečega na otocima upotpune istraživanjima otoka *per se*, kao takvih. Tako je izronio još jedan otok: nova znanstvena (inter)disciplina. U potrazi za imenom, njeni začetnici su otišli u staru Grčku, izdvojili naziv *nessos* (otok) i predložili *nesologiju*. Uvažavani kao *lokus* istraživanja, otoci su dočekali da ih se nasluti, uoči, a onda i promakne u *fokus* interdisciplinarnog znanstvenog diskursa.

Izdvajanje novog interdisciplinarnog područja omeđenog morem nije ili barem nije trebalo iznenaditi regionalne znanstvenike. Još pedesetih godina prošlog stoljeća američki ekonomist Walter Isard je, baveći se prostornom ekonomijom tada poznatim, ali zapostavljenim područjem, pokrenuo nepoznato, novo interdisciplinarno područje, *regionalnu znanost*. Njegova dva ključna djela *Location and Space Economy* (1956) i *Methods of Regional Analysis* (1960) odredila su regije kao predmet istraživanja kojem treba pristupiti interdisciplinarno. Regije su tako prestale biti *lokus* u kojem se istražuje jedna ili tek nekoliko pojava i postale *fokusom* znanstvenih istraživanja, a posljedično i društveno-ekonomske razvojne politike. Isard i mnogi oko i nakon njega razvili su primjerene metode regionalne analize, a potom i metode planiranja regionalnog razvoja. Putokaz za daljnja istraživanja dijelova društveno-ekonomskog prostora koje nazivamo regijama bio je postavljen.

Nije, dakle, teško vidjeti da su nesolozi, koji se javljaju četrdesetak godina kasnije, uočili otoke kao posebne regije kojima treba pristupiti na način već uhodan u regionalnoj znanosti. Predmet istraživanja je s jedne strane bio jednostavan jer more rješava pitanje regionalnih granica. S druge strane, pokazao se izuzetno složenim i nedovoljno istraženim, tako da se nesologija, koju u ovom smislu možemo smatrati posebnim dijelom regionalne znanosti, brzo razvija. U svojih prvih tridesetak godina izborila je mjesto pod akademskim suncem, okupila znanstvenike različitih disciplina, našla se u sveučilišnim nastavnim programima, iznjedrila časopise, knjige, studije, međunarodno udruženje i redovne znanstvene skupove. Okupila je istraživače koji, baveći se otocima u okviru svojih disciplina, izrastaju u nesologe. Na istom poslu našli su se tako geografi, ekonomisti, demografi, lingvisti, sociolozi, antropolozi, politolozi, istraživači, humanistički znanstvenici i drugi.

Sve to vodi nas izravno kući, u Jadran, na hrvatske otoke i do nekolicine znanstvenih institucija koje se njima bave. Geografski gotovo u središtu Europe i lako dohvatljivi s kopna, paradoksalno su gotovo u svemu ostajali na margini sredozemnih povijesnih tokova, ali i znanstvenog interesa. Naizgled paradoksalno, preblizu su da bi bili uočeni kao nešto posebno. Prečesto ih se smatra tek izdancima kopna, što je očito i u znanosti i u razvojnoj politici čiji nositelji redovno postavljaju cilj *otok = kopno* i predlažu i provode *deinsularizaciju*.

Mnogo toga se na hrvatskim otocima opažalo kao drugačije, svašta osim njih samih, tako da su i danas, uz još uvijek rijetke iznimke, tek *lokus* znanstvenih istraživanja. Preuzetno zamišljena kao uvod u *nesologiju*, knjiga *Hrvatski otoci – uvod u nesologiju* pokušava to prevladati. Listajući je, možemo uočiti da se njenih četrnaestero autora bavi otokom kao

općim predmetom, ali i da pojedine otoke s naše strane Jadrana koriste kao primjere nesološkog istraživanja. Nakon uvoda, koji promiče nesološki pristup, nailazimo na početno poglavlje prvog dijela koje obuhvaća sve što je ovdje relevantno: geološku prošlost otoka, njihovu geografsku sliku, kretanje otočnog stanovništva, mijene u otočnom prostoru te željeni i neželjeni društveno-ekonomski razvoj. Sljedeće poglavlje razrađuje možda i najznačajniju otočnu temu, domaće i prekomorske migracije.

Slijedi poglavlje koje uvodi ključni nesološki pojam *otočnosti*. Određena je kao skup geografskih, društvenih, povijesnih, gospodarskih i ekoloških posebnosti proizašlih iz potpune okruženosti morem. Poglavlje se na primjeru otoka Šolte bavi otočnim rubom, prostorom prekomorskog kontakta i mjestom reprodukcije otočnosti. Slijedi poglavlje o otočnim drugima i otočnoj drugosti koje se na primjeru otoka Hvara bavi percepcijama društveno-ekonomskih razlika među Hvaranima koji naseljavaju različite dijelove otoka. Prvi dio knjige zaključen je poglavljem o otočnom identitetu u kojem možemo čitati o otočnom životu i uvjetima u kojima se nekad odvijao. Naglašavajući da je riječ o zakopanom blagu, autor piše o malim i velikim otocima, otočnosti, naseljavanju otoka, smještaju i razmještaju otočnih naselja, racionalnom korištenju resursa, plovidbi i obiteljskom brodu i ribolovu, predviđanju vremena, vjetrovima, jelovniku, znanjima i vještinama, iseljenicima, vjeri, praznovjerjima, vjerskoj i profanoj baštini, otočnim govorima, toponimima koji čuvaju otočno pamćenje, otočnim govorima te jeziku kao svjedoku mijena društvenih odnosa. Poglavlje ocrtava otoke kakvi su nekad bili i raščlanjuje otočnu svakodnevicu koja danas na otocima postoji tek u tragovima.

Drugi dio knjige počinje jednom od posebnih nesoloških tema, urbanim arhipelagom.

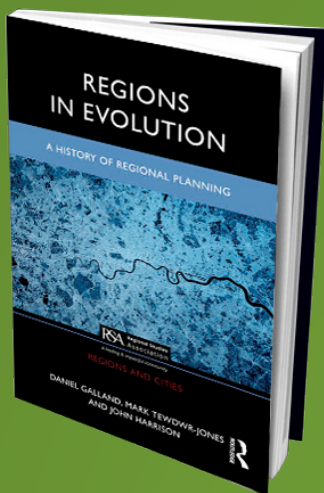
Autori analiziraju višestoljetnu povezanost 18 sjevernodalmatinskih otoka s gradom Zadrom. Njih devet i danas su dio administrativne, ne i geografske gradske cjeline, što određuje njihove migracije, razvoj, gospodarsku strukturu i ovisnost o kopnu. Prekomorske migracije s dvaju zadarskih otoka, Silbe i Oliba, prikazane su u sljedećem poglavlju, nakon kojeg slijedi priča o otoku Susku, po mnogočemu izuzetnom jadranskom otoku. Urboarhipelagom, i to udaljenim i vjetrovitim, bavi se sljedeće poglavlje Olujni arhipelag. S puno iskaza danas pokojnih ribara ispričana je priča o našim naseljenim i nenaseljenim pučinskim otocima.

Treći dio knjige započinje poglavljem o upravljanju otočnim razvojem u Europskoj uniji i tako nas uvodi u otočnu razvojnu politiku. Autor se posebno bavi asimetrijom upravljanja i navodi primjer ovlasti otočnih upravnih jedinica koje su veće od ovlasti jedinica na kopnu. Slijede tri poglavlja koja ovdje zaslužuju posebnu pažnju. Napisali su ih znanstvena savjetnica u Ekonomskom institutu, Zagreb **Željka Kordej-De Villa** i urednik knjige emeritus **Nenad Starc**. Prvo se bavi poviješću upravljanja otočnim razvojem i podrobno opisuje kolonatske odnose koji su na otocima prevladavali sve do kraja II. svjetskog rata. Podrobno je opisana i pošast filoksere koja je u prvoj polovici 20. stoljeća uništila gospodarstvo hrvatskih otoka i ukazala na osjetljivost insularne ekonomije na pojave i nestanak komparativnih prednosti. Posebno su analizirane i vrednovane otočne komparativne prednosti koje su u 20. stoljeću privukle ulagače u preradu ribe.

Suvremene komparativne prednosti koje su privukle turiste, a za njima i ulagače u turističku industriju, analizirane su u sljedećem poglavlju. Pišući o insularnoj ekonomiji i turizmu, dvoje autora analizira sve veću ovisnost otočne ekonomije o kretanjima u širem ekonomskom prostoru. Posebno se bave i rezilijentnošću turističke potražnje, što potkrjepljuju podacima o njenom padu u vrijeme pandemije bolesti COVID-19 i brzom oporavku u tek dvije postpandemijske godine. U svom trećem poglavlju autori opisuju i analiziraju otočnu razvojnu politiku nakon osamostaljenja Hrvatske. Rezultati analize su uglavnom nepovoljni, a kako je jedan od autora sudjelovao u izradi otočnih razvojnih dokumenata i nacрта zakona o otocima, poglavlje je dijelom autoreferencijalno i sadrži samocitate.

Posljednje poglavlje ciljano je smješteno na kraj knjige. Bavi se, naime, srećom otočana koja je ocijenjena na osnovi *online* ankete provedene 2022. i 2023. godine na većini naseljenih hrvatskih otoka. Primijenjena je metodologija koja se već 14 godina koristi u izradi Svjetskog izvještaja o sreći Ujedinjenih naroda, tako da su anketa i njeni rezultati kompatibilni sa svjetskim istraživanjima. Autori su pokazali da su unatoč prethodno kritiziranoj otočnoj razvojnoj politici otočani sretniji od svojih sunarodnjaka na kopnu. Knjiga *Hrvatski otoci - uvod u nesologiju* time je privedena kraju. Zanimat će ne samo regionalne ekonomiste, nego i svakog tko se bavi prostornim aspektom društveno-ekonomskog razvoja ili je naprosto privučen otočnom posebnosti i tajnovitošću. Preporučamo.

dr. sc. Nenad Starc, emeritus
Ekonomski institut, Zagreb

Regions in Evolution: A History of Regional Planning

Galland, Daniel, Tewdwr-Jones, Mark, & Harrison, John. (2026). *Regions in Evolution: A History of Regional Planning*. Routledge.

ISBN 978-1-032-04111-7; DOI 10.4324/9781003190608; [Poveznica](#)

Knjiga *Regions in Evolution* donosi sveobuhvatan prikaz razvoja regionalnog planiranja tijekom 20. stoljeća te analizira izazove s kojima se ono suočava u suvremenom razdoblju. Autori polaze od teze da je planiranje nekada bilo ključno za razumijevanje i upravljanje gradovima i regijama, dok je danas izloženo profesionalnim, intelektualnim i praktičnim promjenama koje dovode u pitanje njegovu ulogu. U knjizi je predstavljen prvi cjelovit i sustavan prikaz dosad neistražene povijesti regija i regionalnog planiranja. Iz perspektive regionalnih studija autori rasvjetljavaju ulogu ključnih pojedinaca, skupina i disciplina koje su oblikovale istraživačke programe i usmjeravale stručne i znanstvene rasprave. Otkriva zaboravljene planerske ideje, pristupe koji se iznova vraćaju te izazove koji i dalje traju. Iako snažno vjeruju u vrijednosti i svrhu regionalnog planiranja, autori su skeptični prema univerzalnim institucionalnim modelima koje regionalno planiranje često primjenjuje. Umjesto toga, razvijaju argumente za planiranje regionalne budućnosti temeljeno na mnoštvu pristupa, metoda i strategija.

Riječ je o knjizi koja predstavlja povijesnu analizu, teorijsku raspravu, kritiku suvremenog planiranja i argument za pluralističko i prilagodljivo planiranje regionalne budućnosti. Budući da se radi o knjizi koja objašnjava kako su se regije i regionalno planiranje razvijali, zašto su danas u krizi i kako bi se mogli redefinirati u budućnosti, namijenjena je istraživačkoj i akademskoj zajednici te stručnjacima koji u teoriji ili primjenom u praksi zagovaraju pluralistički i fleksibilan pristup regionalnom planiranju.

Horizontal Intergovernmental Coordination at Local and Regional Levels: Evidence from Europe and Beyond

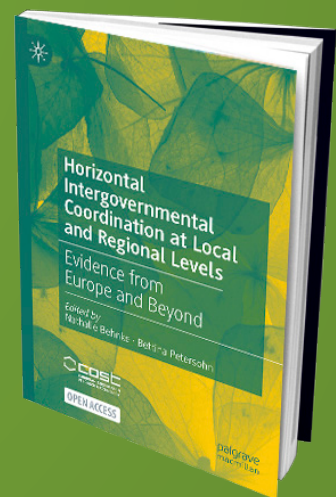
Behnke, Nathalie, & Petersohn, Bettina (Ur.). 2025. *Horizontal Intergovernmental Coordination at Local and Regional Levels: Evidence from Europe and Beyond*. Palgrave Macmillan.

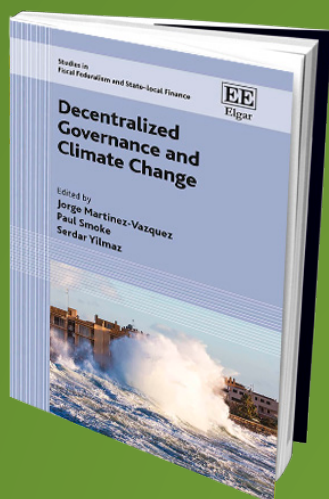
Otvoreni pristup. ISBN 978-3-031-83566-7; [Poveznica](#)

Ova knjiga istražuje važnu i često nedovoljno prepoznatu ulogu regionalnih i lokalnih vlasti u suočavanju s globalnim i lokalnim izazovima, uključujući klimatske promjene, održivi razvoj i migracijske krize. Pokazuje kako lokalne i regionalne vlasti mogu doprinosti rješavanju ovih pitanja kroz koordinaciju s drugim sektorima, teritorijalnim jedinicama i državama, unatoč složenostima i visokim transakcijskim troškovima koji često otežavaju horizontalnu suradnju.

Knjiga primjenjuje komparativni i interdisciplinarni pristup, nudeći detaljne studije slučaja iz različitih zemalja, praktične smjernice i fiskalne mehanizme za financiranje klimatskih i razvojnih politika. Ističe važnost suradničkog odlučivanja, strateškog planiranja i inovativnih rješenja te daje preporuke za poboljšanje koordinacije i učinkovitosti regionalnih i lokalnih vlasti u svakodnevnoj provedbi politika.

Namijenjena je studentima, znanstvenicima i stručnjacima iz područja javne uprave, javnih politika, upravljanja i decentralizacije, ali i praktičarima i donositeljima odluka, pružajući sveobuhvatan uvid u izazove i mogućnosti djelovanja lokalnih i regionalnih vlasti u suvremenom kompleksnom okruženju.

Decentralized Governance and Climate Change

Martinez-Vazquez, Jorge, Smoke, Paul, & Yilmaz, Serdar (Ur.). 2025. *Decentralized Governance and Climate Change*. Studies in Fiscal Federalism and State-Local Finance Series. Elgar.

ISBN 978-1-0353-5637-9; [Poveznica](#)

Knjiga *Decentralized Governance and Climate Change* detaljno istražuje važnu, ali često zanemarenu ulogu regionalnih i lokalnih vlasti u borbi protiv klimatskih promjena, uključujući njihovu sposobnost ublažavanja negativnih učinaka i učinkovitog reagiranja na klimatske izazove. Kroz interdisciplinarni pristup koji obuhvaća znanstvene, institucionalne, fiskalne i političke aspekte, knjiga pruža nova i vrijedna saznanja o tome kako decentralizirane strukture vlasti mogu oblikovati i podržati klimatske politike na lokalnoj i regionalnoj razini.

Knjiga istražuje stalne izazove u provedbi učinkovitih politika klimatskih promjena u različitim državama i sustavima upravljanja, nudeći detaljne studije slučaja koje ističu potrebu za kontekstualiziranim i strateškim pristupom. Posebna pažnja posvećena je kontekstu zemalja u razvoju, u kojima često postoje specifični izazovi poput ograničenih resursa, institucionalne nerazvijenosti i potrebe za inovativnim politikama. Također, knjiga vrednuje niz fiskalnih mehanizama za financiranje klimatskih aktivnosti regionalnih i lokalnih vlasti, naglašavajući važnost suradničkog odlučivanja i predstavljajući inovativne smjerove za buduća istraživanja i djelovanje.

U knjizi ne samo da se analiziraju teorijski okviri i institucionalni mehanizmi, nego se nude praktični uvidi u učinkovitost različitih modela upravljanja i strategija implementacije klimatskih mjera. Na taj način ova knjiga pruža čitateljima, od studenata, akademika i političara do praktičara u području javnih financija, ekonomije, okoliša, javne uprave, političkih znanosti i upravljanja, sveobuhvatan vodič kroz kompleksnu interakciju decentralizacije i klimatskih djelovanja.

Poziv

Ako ste došli do zanimljivih znanstvenoistraživačkih spoznaja i rezultata, provodite uspješan razvojni projekt i želite podijeliti informacije o tome, ili pripremate događaj o kojem želite informirati kolegice i kolege, slobodno nam prosljedite informaciju koju ćemo rado uključiti u jedan od sljedećih brojeva **Regio-novosti**.